

Müjdə ver, ikrah oyatma. Asanlaşdır, çətinləşdirmə.

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

FATİMƏ FATİMƏDİR

ƏLİ ŞƏRİƏTİ

Fars dilindən tərcümə:

Maqsud Sayıl

Tərcüməçi:	Maqsud SAYIL
Redaktor:	Azad YAŞAR
Korrektor:	Turac ELDARQIZI
Yekun oxunuş:	Zülfü XƏLİLOV
Bədii və texniki tərtibat:	İsmayıl SÜLEYMANLI
Üz qabığının dizaynı:	Azər ƏSGƏRZADƏ İsmayıl SÜLEYMANLI

على شريعتي
فاطمه، فاطمه است

Əli Şəriəti
FATİMƏ FATİMƏDİR

Bakı, "İrşad" Nəşriyyatı – 2021, 296 səh.

© "Sepidebavəran" Nəşriyyatı / 2010

© Parlaq İmzalar MMC / 2021

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

DQİDK-nin 21.08.2020 tarixli DK-493/Ş
saylı məktubu ilə nəşrinə razılıq verilmişdir.

İrşad Nəşriyyatı | 17

İRŞAD – Parlaq İmzalar MMC-yə məxsus markadır.

www.parlaqimzalar.az
irshad@parlaqimzalar.az
facebook.com/irshadkitab
instagram.com/irshadkitab
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "Şərq-Qərb" ASC
Çap tarixi: 06.04.2021
Sifariş: 582

Mündəricat

Oxucuya bir neçə söz _____	9
“Necə olmaq lazımdır?” _____	15
Düha və həqiqətpərəstlik _____	18
Biz və xalq _____	28
Ağıl və eşq _____	29
Göz yaşı: eşqin şahidliyi _____	31
Kimdir günahkar?	
Əli ailəsi? Ziyalılar? Yoxsa xalq? _____	48
Üç qadın siması _____	62
Layiq olan və olmayan _____	64
Din və ənənə _____	66
İslam Peyğəmbərinin sünnesi _____	70
Peyğəmbərin özünəməxsus metodu _____	71
Üç müəyyən metod _____	72
İdealizmə xidmət vasitəsi kimi realizm _____	78
Nikahsız yaşama –	
Avropasayağı siğə (konkubinaj) _____	80

Nə idealizm, nə realizm, əksinə, hər ikisi! _____	89
İki “insan qəlibi” _____	101
İrtica və imperializmin əməkdaşlığı _____	112
Qadın yeni əsrin mədəni və ictimai bazası rolunda _____	120
Tənhalıq _____	125
Ailə qurmaq _____	128
İstehlakçı sistemdə qadın və eşq əvəzinə cinsi hisslər _____	132
Bəs şərqdə nələr oldu? _____	134
Bəs bu hücumda qadının rolu nə idi? _____	138
Zülm edən və zülmə tabe olan _____	139
İmperializm fəryadı _____	153
Nə edək? _____	156
 Fatimə _____	 158
Necə? _____	169
Atasının anası _____	176
Hicrət _____	195

Sad elik, mehribanlıq v e iff et n umun esi saydıđım,
 z h ayatımın onun  c n əsl əzab, onun varlıđı isə
məndən ötrü büsbütün sevgidən ibarət olan anam
Zəhranın ruhuna ithaf edirəm.

Əli

Oxucuya bir neçə söz

Oxuduğunuz mətn mənim “İrşad” hüseyniyyəsində söylədiyim bir nitqdir. Professor Lui Massinyonun həzrət Fatimənin şəxsiyyəti və ağır həyatı, xüsusilə onun xatirəsinin müsəlman cəmiyyətlərdə və ümumilikdə İslam tarixində baş verən geniş dəyişikliklərdə dərin, inqilabi izi ilə bağlı araşdırması haqqında ilk növbədə “İrşad”da verdiyim “İslamşünaslıq” dərslərində öz tələbələrimə məlumat vermək istədim.

Məclisə gəldikdə isə, oraya tələbələrimdən əlavə, bir çoxlarının da gəldiyini və məclis mühitinin fərqli bir yanaşma tələb etdiyini anladım. Buna görə də belə qərara gəldim ki, bu gün qadınlarımızı ciddi düşündürən “Necə olmalıyıq?” kimi “gizli bir sual”a cavab verim.

Keçmişin ənənəvi qəliblərinə sığan qadınlar üçün heç bir problem yoxdur. Yeni və hazır şəkildə idxal olunan qəliblərə uyğunlaşan qadınlar üçün isə problem artıq öz həllini tapıbdir.

Bəs bu iki cür “qəlibə uyğunlaşan qadınlar”ın arasında artıq nə keçmişin mirası sayılan formaya qatlaşan, nə də yeni sınıran formaya təslim ola bilənlər nə etməlidir? Axı bunlar da öz tərzlərini seçib formalaşdırmaq, bir örnək, bir ideal nümunə istəyirlər.

Məhz bunlar üçün “necə olmaq” məsələsi gündəmdədir.

Fatimə isə öz “varlığı” ilə bu suala bir cavabdır.

Həzrət Fatimənin “şəxsiyyət”inin analitik təqdimatı ilə kifayətlənmək istədim. Gördüm ki, bizim kitab oxuyan insanlarımız, ziyalılarımız onun “tərcümeyi-hal”ını bilmirlər. Hətta dindar xalqımız da onunla bağlı “ah-zar”dan başqa bir şey eşitməyibdir.

Məcbur qalıb öz aciz düşüncə və qələmimin gücünün yetdiyi qədər bu çatışmazlığı aradan qaldırmağa çalışdım. Odur ki bu sevilən, amma yetərincə “tanınmayan” və ya “yetərsiz tanınan” şəxsiyyətin sənədli tərcümeyi-halını ehtiva edən qarşınızdakı mətn ərsəyə gəldi, onun ikinci hissəsi isə daha geniş şəkildə işlənilibdir.

Bu tərcümeyi-halda mən, əsasən, qədim tarixi sənədlərə söykənmişəm, qəti şüə inancı ilə bağlı məsələlərdən söz düşdükdə isə əhli-sünnə məxəzlərini əsas götürmüşəm. Çünki əhli-sünnə məxəzlərindən əldə olunan şüəlik, elmi və tarixi baxımdan danılmazdır və Əli şüəliyini tam ifadə edən Fatimənin “məzlum” və “etirazçı” siması əhli-sünnənin gözü ilə təqdim olu-

nanda həqiqət axtarışında olan biri üçün heç bir şübhə doğurmur. Təbii ki, bu oxuduğunuz bir nitqdır. Həm də elə bir nitqdır ki, o, “cəmiyyət”in ab-havasından və bu “vəziyyət”in təlqinindən qılgımlanaraq və bədahətən söylənibdir. Əlavə elədiyim tərcümeyi-hal isə onu təkmilləşdirmək üçün bircə gecədə qələmə aldığım təcili bir yazıdır ki, onun da bir seminar kimi dəyərləndiriləcəyini çox da ummuram. Buna görə də onun tənqid olunmayacağına iddia eləyə bilmərəm. Əksinə, o buna dərin ehtiyac duyur və təmizqəlblə mütəxəssislərin tənqidlərinə açıqdır. Onlar bir işə xidmət edənləri yönləndirməkdən daha böyük həzz alırlar, nəinki kin bəsləyib söyüş və böhtan yağdırmaqdan.

Əli Şəriəti

Belə “müqəddəs bir gecə”də “müqəddəs olmayan mən” çıxış etməməli idim. Amma görkəmli insan və dəyərli islamşünas professor Lui Massinyonun həzrət Fatimə haqqında gördüyü böyük iş ilə az da olsa, bir əlaqəm olduğu, o görkəmli insanın “həzrət Fatimənin həyatı və şəxsiyyəti”, xüsusilə də “ölümdən sonrakı nümunə olacaq həyatı”, İslam tarixinə, ədalətsevərlik ruhunun yaşamasına, İslam cəmiyyətində zülm və ayrı-seçkiliklə mübarizəyə, xüsusilə – yüzlərlə daxili və xarici əllə yanlış səmtə yönəldilən – İslam missiyasının əsas yoluna və ideyasına bir örnək və simvol kimi təsir etməsi barədə araşdırmasından faydalanan biri olduğum, bir şagird olaraq bu böyük işin (xüsusilə araşdırmanın birinci mərhələsində bütün sənədlərin, on dörd əsr boyunca həzrət Fatimə haqqında bütün yerli müsəlman dil və ləhcələrində mövcud olan – istər tarixi bir işarə, yaxud bu və ya digər ləhcədə söylənilmiş fikir ehtiva edən məlumatların toplanması və

oxunması işinin) kiçik bir guşəsini öz üzərimə götürdüyüm üçün¹ bu gecə burada həmin iş haqda məlumat verməmi istədilər. O böyük iş hələlik nəşr olunmadığı, o görkəmli insan öz ömür yolunu başa vurduğu və bu iş natamam qaldığı üçün² adəti üzrə İslamla tanış olan avropalılar da bu iş haqqında məlumatsızdırlar və bu, hətta bizim – avropalıların İslam haqqında araşdırmaları ilə tanış olan bəzi alimlərimizin də ondan xəbərsiz qalmasına səbəb olmuşdur. Odur ki bu dəvəti qəbul eləyərkən dedim ki, xüsusi olaraq “İrşad”-da başladığım “İslamşünaslıq”, “Dini sosiologiya” və “Dinlərin tarixi və öyrənilməsi” dərslərində iştirak edən tələbələr üçün o böyük ustadın dərin araşdırmasının bariz elmi və tarixi nəticələri və bunun əsas xətləri haqda danışım.

Amma indi görürəm ki, məclisin siması bir sinif otağının simasını xatırlatmır. Hərçənd o heç çıxış ediləcək məclis kimi də deyil. Burada iştirak edən xanımlar və bəylər hamısı ziyalılar, təhsilli insanlar və bu

¹ Lui Massinyon ilk dəfə 1905-ci ildə Mədəində Salmanın məzarını ziyarət edərkən “bu dağılmış məzarı və o ucalmış eyvanı” görüb təsirlənir, gözlərini “İslamın zahiri”nə, “İslamın tarixi hadisələri”nə yummaqla dərin “İslam mənəviyyəti” dəryasına dalır. Çox dərinə dalması onu “inqilabi ruhlara” doğru çəkir. Onun həqiqət axtarışına çıxan düşüncəsi düz əlli il boyunca üç parlaq və coşqun sima – həzrət Fatimə, Salman və Həllac – barədə düşünmək və onları tədqiq etməyə köklənir.

² Onun həzrət Fatimə haqqında – bir neçə milyon konspektdən ibarət – araşdırma xarakterli qeydlərini hazırda professor Lui (Louis Gardet) və başqa bir neçə fransız islamşünas tərtib etməklə məşğuldur.

cəmiyyətin indiki nəslinin nümayəndələridir. Onlar nə bu gecə həzrət Fatimə üçün yas tutmağa və bu məclisdən öz ölümləri üçün savab qazanmağa, nə də quru elmi və tarixi araşdırma dinləməyə gəlirlər. Onlar gec də olsa, bu mövcud boşluğu dərhal doldurmağa həyati zərurət duyurlar. O isə bizim taleyimizlə əlaqədar bu çox həssas suala cavab verməkdir:

“Necə olmaq lazımdır?”

Cəmiyyətimizdə qadın sürətlə dəyişir. Zamanın zərurəti və iqtidarın hökmü – hər iki qüvvə – onu “olduğu” vəziyyətdən uzaqlaşdırır. Bütün keçmiş xüsusiyyətlərini və dəyərlərini ondan alır ki, ona “istədiyini” şəkli versin və “verir” də. Görürük ki, “verə bilirlər”. Odur ki bu dövərdə “düşünən bir qadın” üçün aktual sayılan ən vacib sual “Necə olmaq lazımdır?” sualıdır. Çünki o, “olduğu” kimi qalmaq istəyir. Bilir ki, elə qala bilməz, buna imkan verməzlər. Digər tərəfdən o, keçmiş simasına taxmaq istədikləri yeni maskanı qəbul eləmək istəmir. Bununla bağlı özü qərar verməyə çalışır, “yeni özünü” özü seçmək istəyir. Yeni simasını şüurlu, müstəqil və orijinal şəkildə bəzəməyə, təqdim eləməyə can atır. Amma bilmir ki, bunu “necə” etsin. Nə o “miras aldığı sima”dan xəbəri var, nə də bu “süslənmiş məcburi və təqlidçi maska”nın necəliyindən, onu kimə bənzədəcəyindən agahdır. Buradan haçalananan ikinci sual isə odur ki, biz müsəlma-

nıq, bizim cəmiyyətimizin, öz seçim və azadlıqlarının ən üst həddinə doğru can atan qadını bəlli bir tarixə, mədəniyyətə, dinə, öz ruhunu və mayasını İslamdan alan bir cəmiyyətə bağlıdır. O qadın ki, bu cəmiyyətdə “öz”ü olmaq, “öz”ünü formalaşdırmaq, “bir daha doğulmaq” və bu “yeni oyanış”da (intibahda) “irsiyyət”in və “təqlid”in məhsulu yox, məhz özü özünün mamaçası olmaq istəyir. İslama ehtiyac duymaya və ona laqeyd qala bilmir. Buna görə də, təbii ki, beynindən belə bir sual keçir. Xalqımız Fatimədən daim ağızdolusu danışır. Hər il günlərlə onun üçün ağlayır. Xatirəsinə yüz minlərlə mühazirələr, məclislər, şənlik və əza tədbirləri keçirir, rövzə minbərləri təşkil edirlər. Ona mədhələr, sənalar, iltifatlar, hörmətlər ithaf edir, kəramətlərindən, xariqüladə işlərindən bəhs edir, çəkdiyi müsibətləri dilə gətirir, ağlayır və onu incidənə lənət və nifrinlər yağdırır və s. Bu qədər aydın bir simasına rəğmən, o qadın hələ də yetərincə tanınmır. Xalqımızın bu müqəddəs şəxsiyyət barədə bildiyi yalnız nəsillər və əsrlər boyu təkrarlanan bir neçə bilinən məqamdır ki, bütün il boyu, bir ömür boyu, həm də gecə-gündüz təkrarlanır:

“Cəbrayıl öz gerçək surətində Peyğəmbərə görün-
dü və dedi: “Allah sənə salam göndərir və buyurur ki,
Xədicədən uzaqlaş, ona yaxın getmə”.

Qırx gün sonra cənnətdən təam və Xədicə ilə yata-
ğa girmək əmri gətirir.

Xədicə deyir: “Mən gecə-gündüz ağlayırdım. Evdə tək qalırdım. Qapını arxadan bağlayır və gözləyirdim.

Nəhayət, bir gecə qapımın döyüldüyünü eşitdim. Qapını açdım və Allah Rəsulunu qarşımda gördüm. İçəri daxil oldu. Adətən Ramazan ayında o, vacib namazı qılar və iftar açar, sonra yatağa girərdi. O gecə isə yoldan gəlmişdi, əlimdən tutaraq məni yatağa apardı. Mən bətnimdə Fatimənin nurunu hiss elədim. Ondan sonra bətnimdəki Fatimə mənimlə danışırdı, mənə tənhalıqdan qurtularaq onunla söhbətə köklənirdim”.

Dünyaya gələndən ta dünyadan köçənə qədər isə Fatimə barədə bir məlumat verilmir. “Peyğəmbərdən sonra Əbubəkr Fədək bağıni ondan aldı. Ömər bir qrup adamla onun evinə hücum çəkdi. Qəfil açılan qapı onun böyrünə çırpıldı və Ömər in vəhşi qulamı Qumfuz ona əl qaldırdığı üçün o, bətnindəki Möhsün adlı altı aylıq uşağını saldı. Ondan sonra uşaqlarının əlindən tutaraq gedib şəhər kənarındakı “Beytül-əhzan” adlanan bir xarabalıqda oturub ağlayar və elə hey Fədəyi qəsb edənləri lənətləyərdi. Saatlarla ah-zar edərdi. Beləcə, bütün qısa ömrünü göz yaşı və nifrinlə keçirdi. Ən nəhayət, dünyadan köçdü. Əbubəkr və Ömər onun məzarını açmasınlar deyə, gecə vaxtı dəfn olunmasını vəsiyyətlə elədi...” Halbuki Fatimədən öyrəniləsi cəhətlərə dair heç nə yoxdur. Onun şəxsiyyətinin, ardıcılığının həyat və taleyində rolu ilə bağlı yalnız və yalnız qiyamətdə edəcək şəfaəti və aşağıdakı əhvalat-

ları eşitmişik: “Carçı ərşin arasından səslənəcək ki, ey məxluqat, gözlərinizi yumun ki, Allah sevimlisinin qızı Fatimə öz qəsrinə doğru getsin. Bu zaman qızım gəlib keçəcək. Əynində iki yeni yaşıl libas olacaq, ətrafındakı yetmiş min huri onu müşayiət edəcək. ...Bu zaman Allah-taala tərəfindən ona bir nida gələcək: ...Sənin müsibətini ona görə Öz yanımda saxlamışam ki, sən, övladların, şiiələr və qeyri-şiiələrdən sizə yaxşılıq keçən hər kəs cənnətə daxil olmasa, bəndələrimlə hesab çəkilməsinə nəzər salmayım. Elə isə Allah-taala bəndələrilə hesab çəkmədən onların hamısını cənnətə daxil edər”.¹

Bu böyük şəxsiyyətlə bağlı camaatın yaddaşına qazılan bütün məlumat bunlardır. Bu camaat onun əzəmətini və ləyaqət dolu ehtişamını cani-könüldən etiraf edir. Bir xalqın, bir insan toplumunun ürəyində formalaşıdır, nisar edə biləcəyi bütün ruh, iman və rəğbət gücü ilə bunu etiraf edir.

Düha və həqiqətpərəstlik

Fikrimcə, düha və həqiqətə pərəstiş xalqımızın öz tarixi boyu fəxr edə biləcəyi ən böyük xüsusiyyətdir – elə bir fəxr ki, onun düha və zəkasının ifadəli və parlaq təzahürüdür. Həmçinin düzgün seçim, dərin düşüncə, zorakılıq və zülmə qarşı mübarizə, yalan və

¹ Bax: “Həqqul-yəqin”, Məhəmməd Baqir Məclisi, “Mənazilu-Əhli-beyt”, səh. 448; “Müntəhəl-amal”, mərhum Şeyx Abbas Qummi

hiyləni üzə çıxarmaq, xainliklə qələbə çalan qəsbkarın başını əzmək, hakim sistemə asilik, dinin və xilafətə bağlı ruhanilərin aldadıcı və hücum xarakterli təbliğat dalğalarının təsirinə düşməmək, “məşhur, geniş yayılmış və güclü batilin qalın və qara pərdələri arxasında gizlin, məchul, qərib və zəif həqiqəti tanımaq bacarığıdır” – odur ki bu xalq tarixin ən qorxunc, qara və çətin anında məhz Əlini seçdi.

Xalqımızın özü xilafətin əli ilə İslama gəldi. İlk və son dəfə, həmişəlik, “İslam”, “Quran hakimiyyəti”, “Peyğəmbər sünnəsi”, “Haqq cəbhəsi” və “həqiqi din” adı ilə ortaya çıxan Bəni-Üməyyə və Bəni-Abbas xəlifələrinin və səltənətinin, türk, ərəb, moŋqol və onlara bağlı İran xan və xaqanlarının simasını aşkar gördü. İslamı və bütün yeni inancları, bilikləri xilafət sistemindən alıb mənimsədi. Minbər, mehrab, kitab, təfsir, hədis, vəz, təbliğ, məscid, mədrəsə, imam, qazi, mütəkəllim, filosof, ədib, şair, tarixçi, mücahid, hətta səhabə və tabeinin dilindən öyrəndi. (Halbuki bunların hamısı xəlifə və sultanın nəzarəti altındakı vasitələr idilər. Adətən səsucaldanlar, radiostansiyalar, filmlər, televiziya, jurnallar, qəzetlər hakim sinfin və dominant qüvvənin bir təbliğatçısına və nəzəriyyəçisinə çevrilirlər, özlərini zamanın danılmaz gücü, Peyğəmbərin “rəsmi canişinliyi”nə bağlı olanlar, “ümmətin qanuni imamları” və “Quran və sünnə ilahi hökuməti” hesab edirlər.) Eyni zamanda – hətta rəsmi İslam

dinini belə bilməyən – bu yad xalq, bu amansız bombardman altında, əksər hallarda xilafətin mənfəətləri qəlibinə gəlmiş, “mövcud vəziyyət”ə haqq qazandıran, “hakim sistem”i müqəddəsləşdirən bu elm, maarif, ilahiyyat, fəlsəfə, din, mədəniyyət, tarix, təfsir, kəlam və hədisin qalın və qara buludu arxasında bütün bunların yalan olduğunu doğru-düzgün şəkildə anladı. Anladı ki, haqq bu hay-küyə və o gözədəyən kəslərə xas deyil. (Haqq) Peyğəmbər məscidinin bir küncündə evi olan, öz qövmünün cəhalətinin məhbusu, Peyğəmbərin böyük səhabələrinin siyasi oyunlarının qurbanı və İslamın görkəmli öndərlərindən sayılan o yalnız kişiyyə xasdır. Dəməşqin yaşıl sarayının, “Min bir gecə nağılları” şəhəri Bağdadın əfsanəvi xilafət evinin arxasından Fatimənin tərک olunmuş gil evini tapanda anladı ki, İslam məhz bu kədər dolu, səssiz və kimsəsiz daxmadadır.

Mədinə camaatının, o dövrün ərəblərinin və böyük səhabələrinin görmədiyini və ya görmək istəmədiyini, Dəməşq və Bağdad şəhərlərindəki böyük məktəb və universitetlərin anlamadığını və ya anlamaq istəmədiyini xəlifənin qılıncına təslim olan, “İslam xilafəti”nin rəsmi ruhani və alimlərinin çağırışı ilə İslamı qəbul edən bu “yad xalq” gördü və anladı.

Bu, çətin və heyrətamiz bir seçim idi. Bu, xalqın düşüncə dühasının, xariqüladə sayıqlığının, ruh istiqlalının, həqiqətə sitayişinin, mənəvi şücaət və əzəmə-

tinin göstəricisidir. Belə ki, bu xalq tarix əleyhinə üsyan etdi və dünyanı tutmuş xilafəti inkar etdi. O xilafəti ki, tarixin bütün hakim rejimlərindən daha çox siyasi və hərbi güclə, böyük dini və etiqadi sərmayə ilə, geniş mədəni, ədəbi və elmi sərvətlə təchiz edilmişdi. Tarixin qulağını kar etmiş, yeri öz ayağı altında silkələmiş bütün o müharibə, cihad, şur, ikitirəlik, fəth, məğlubiyyət, vurmaq, qurmaq, inkişaf, elm, düşüncə, mədəniyyət, sivilizasiya və inqilab hay-küyü, təlatümlü din və dünya münəqişəsi arasından bu uzaq və tanıq olmayan yadın, yalqız və “öz şəhərində qərib” insanın ağırlı naləsini eşitdi və tanıdı. (Bildirdi ki) şəhərin gözündən və şəhər əhalisinin qulağından uzaq, Mədinədən kənar, Bəni-Nəccar xurmalıqlarının gecələrinin dərinliklərində başını quyunun boğazına salıb, öz toxumunun havaya sovrulma acısını, yalan, zadəganlıq və qarətin canlanması qorxusunu öz-özünə danışır. Bilir ki, – Kəsra və Qeysərin məlum simasında rüsvay və məhkum olan – güc və hiylə rəngini dəyişərək, yeni təqva və din libası geyinməkdədir. Əsrlərlə yenə də Allahın məxluqatını aldadacaqdır. Nə qədər əzab görməli, zəhmət çəkməlidir ki, bu yeni, gözəl və müqəddəs şüarın, örtüyün arxasındakı məğzi anlasın. Görür ki, İslamda bu yeni eşşəkləşdirmənin, yeni istismarın ilk qurbanı “camaat” və “camaatın taleyi”dir. Bu ikisinin təzahürü “onun özü”nün qurban verilməsidir. Ondan əvvəl isə “həyat yoldaşı”nın, İslamın sa-

bahının nəsiləri hesab olunan “soy”unun, nəsildən-nəslə “övladları”nın qurban verilməsidir.

Şübhəsiz, tarixin ən çətin, ən qorxunc və ən qaranlıq anlarında belə bir qərar və seçim xalqımız üçün asan əldə olunmayıbdır. Düha, sayıqlıq, şəxsiyyətin istiqlalı, əxlaqın şücaəti, fəzilətə sevgi, insani gözəlliklərlə tanışlıq və onu dərk etmək, ruhun əzəmət və həşməti, ilahi dəyərlərin tanınması, dərinliklərə baş vurma və yüksəklərə qalxma istedadı, tufan, zülmət və vəhşətdə həqiqəti yaxalamaq – bütün bunlar hamısı bu “istedadlı xalq”da* var idi ki, tarixin qəzavətinə rəğmən başqa bir hökm çıxara bildi. Şərq və qərbdə gecə-gündüz hamısı bir səslə “Bəli!” deyən bütün minarələrin, mehrablının, minbərlərin cavabında, bütün böyük səhabələrin, alimlərin, qazılının, dinin rəsmi imamlarının qarşısında, bütün qanıçən, gücquran qılıncların fəryadının əleyhinə “Yox!” dedi.** Amma bütün bunlarla yanaşı, iman, düha və düşüncədən başqa, qana da möhtacdır və qurbanlar tələb edir. Haqqın qələbəsi fədakarlıq tələb edir. Şücaət, zəhmət, ixlas, işgəncələrə, qamçılara, acılara, ürəyə çəkilən dağlara, əsarətlərə, mühacirliyə, tənhalıqlara, xəyanətlərə dözmək və nəhayət, təqva, təəssübkeşlik, özünəpərəstişi fəda etmək, səbir, məsləhət oyununu, “həm Xuda, həm xurma” istəyini tərək etməyi, qorxunu, təqiyyəni, özünü müqəddəsliyə və ziyalılığa vurmağı tərək eləməyi və başqa bir çox şərtləri tələb edir.

* Mənim tərcümə etdiyim Massinyonun “Pak Salman” əsərinin müasir Misir mütəfəkkiri Əbdürrəhman Bədəvinin qələmi ilə yazılmış müqəddiməsində İslamda və şiə mənəvi hərəkətində iranlılar(ın yeri) haqqında bu fikirləri oxuyuruq: “Fikri dərinlik, dini mənalara dərinliyinə varmaq, İslam mədəniyyətində və elmlərində zəngin və mənəvi hərəkət yaratmaq baxımından “İslam hər şeyini bu istedadlı xalqa borcludur”. Burada mən millətimlə fəxr eləməyə can atmıram. Maksim Qorki demişkən, “mən torpağa və qana pərəstiş xəstəliyindən uzağam”. Tarixi bir təhlil aparıram. Danılmaz elmi və tarixi bir gerçəkliliyə söykənirəm. Millətpərəst olmamaq – tarixi təhqir etməkdən, öz xalqının tarixinin, cəmiyyətinin, ruhunun, düşüncəsinin və şəxsiyyətinin insani həqiqətlərini danmaqdan fərqli bir şeydir. Burada ilk növbədə, özünü yalandan və xəstəcəsinə “ziyalı” kimi göstərərək öz tarixini, mədəniyyətini, dinini və bütün insani dəyərlərini ələ salan, xalqımızı bacarıqsız, zəif, “daim təqlidçi” və zülmə boyun əyən bir kütlə kimi qələmə verənlərə, ikincisi, özünü yalandan və xəstəcəsinə millətçi kimi göstərən, faşist və şovinist kimi fəxarət duymağa çalışanlara sübut eləmək istəyirəm ki, xalqımızın tarixində doğru-düzgün, məntiqi, dünyanın bəyənəcəyi və əsaslı dəyərlər var və (bunlar) hansılardır.

** Görürəm ki, sonuncu ala-yarımçıq tədqiqatçılar və iransevərlər iranlıların qılınc gücünə və cizyə maliyyətinin təzyiqi altında müsəlman olduğunu iddia edirlər. Gör indi özləri nə qədər “maliyyəyə bağlı alimlər”dirsə, o “olmayan ağılları” ilə İran xalqını İslamı – yəni “yad din”i – qəbul etmək barədə təmizə çıxartmaq istəyir, əvəzində isə onu vəhşilərin qılıncının parıltısı ilə və maliyyətdən qaçmaq üçün öz milli mənsubiyyətindən, dinindən və bütün müqəddəs-

lərindən əl çəkəcək, bütün fərdləri “maliyyə məmurlarının dini”ni qəbul edəcək qədər qorxaq və rəzil bir millət kimi qələmə verirlər. Yaxud iranlıların Əliyə, ailəsinə və övladlarına imanını onların fəzilətinə və insani dəyərlərinə görə yox, məhz İmam Hüseyin həyat yoldaşı Şəhrəbanunun Yəzdigird Sasaninin qızı olması, nəticədə İmam Hüseyin iranlıların kürəkəni, sonrakı imamların da sırf Yəzdigirdin nəvələri olması ilə izah edən və düşüncədən kəsad irqçi nəzəriyyə irəli sürürlər.

İranlılar Yəzdigirdin özünü on səkkiz il təqib eləmişdilər. Onun əlindən İslam dininə sığındılar. Xalq onun əlindən Bəlxə qaçdı. İndi durub onun kürəkəninə görə öz dinlərini dəyişəcəkdilər? Bu cür, yəni bazar şərqşünaslarını və qərəzli oriyentalistləri naşı və gülünc şəkildə yamsılamağa öyrəşən iransevərlərin elmi araşdırmalarının icmalı budur ki, İran xalqı İslamın ədalətini, azadlığını, bərabərliyini, həqiqətini, insani və ilahi dəyərlərini, Məhəmməd və Əlinin Yəzdigird və Əliuzundan (Ərdəşirdən) qat-qat üstün olduğunu, Hüseyin və Zeynəbin Zərrin və Şirindən daha fəzilətli olduğunu anlamırdı. Yalnız qılınca, pula və irq dəyər verirdi, vəssalam!

Bunların hamısı – şiəliyin taleyinin əsas ünsürləridir. Həm də “Səfəvi şiəliyi”nin, “Şah Abbas şiəliyi”nin yox, “Əli şiəliyi”nin. Tarixdə zülmə və gücə arxa çıxan şiəlik yox, zülm və gücün dayaqlarını lərzəyə gətirən şiəlik. “Ədalət” dini və “məsumların hökuməti” olan şiəlik – “basdırılmış tarixi kinlərin məcmusu və məzhəb kin-küdurəti” yox, (rasional və elmi sayılmayan) söz və tələkdən ibarət “sevgi” və “kin” yox. Burada həm də “xilafətə” yox, sadəcə “xəlifə”yə münasibət-

də, indiyə yox, yalnız keçmişə münasibətdə, ölümdən öncə yox, ölümdən sonra faydalı olan (şüaləlik) nəzərdə tutulmur. Məqsəd – elə bir “Əli vilayəti”dir ki, şüaləliyi zülm vilayətindən, gücə söykənən hökumətdən, cəhəllətə başçılıq etməkdən xilas edir, ona azadlıq bəxş edir. Nə Allahın, nə də Allah bəndələrinin işinə yarıyaq bu şirkə bulaşan sufiyanə vilayəti qəsd eləmir.

Şüaləlik İslamdan başqa bir şey deyildir. Bizə dedikləri kimi: “İslam və ona əlavə olunmuş başqa şeylər” yox. Yox! Şüaləlik – “xalis İslam” deməkdir. O, “xilafətsiz, ərəbsiz, aristokratiyasız bir İslam”dır.

“Ədalət” və “imamət” prinsiplərini İslama əlavə edən də bu şüaləlik deyildir, çünki ədalət və imamətsiz İslam “İslamsız İslam dini”dir. Yəni elə bir dindir ki, xristianlıqda da var, iudaizmdə, zərdüştlükdə, vedizmdə, buddizmdə, daosizmdə və sairədə də var. “Hökumət”i, “irq”i və “təbəqə”ni dinə əlavə edən “müasir cahiliyyə” idi. Keçmişdə şüa və sünni davası (indiki kimi kəlam, tarix və məzhəb davası yox) “imamət” və “ədalət”in istibdada və zülmə qarşı davası idi. Bütün etiqaadi, təfsiri, tarixi, fəlsəfi, dini və s. mənşəli ixtilaf-lar da məhz bundan baş qaldırmışdı. “Əli” “Məhəmməd”ə artırılmamışdır. Biz Əlini tutmuşuq ki, Məhəmmədi itirməyək. Çünki – tarixin Qeysərlərinin, Xosrovlarının və Fironlarının xəlifələri, Əbu Cəhl və Əbu Süfyanın varisləri sayılan – Müaviyə, Mərvan, Mütəvəkkil və Harun da elə Məhəmməddən danışırdı.